

Genghi herceg utolsó szerelme*

Amikor a Fényességes Genghi herceg, a legnagyobb csábító, aki valaha is bámulatba ejtette Ázsiát, betöltötte ötvenedik évét, rádöbent, hogy ideje lenne felkészülni a halálra. Második felesége, Morasaki, azaz Violetta hercegnő, akit annyira szeretett oly sok el-lentmondásos hűtlenség közepette is, előbb jutott azon Paradicsomok egyikébe, ahová azok a halottak jutnak, akik valamilyen érdemet szereztek ebben a változó és nehéz életben; és Genghi-t gyötörte az az érzés, hogy nem tudja pontosan maga elé idézni az asszony mosolyát, sőt még azt sem, milyen torz lett az arca, mielőtt sírva fakadt. Harmadik felesége, a Nyugati-Palota-Hercegnője, megcsalta egy fiatal rokonnal, mint ahogy ő is megcsalta ifjúkorában apját egy ifjú császárnéval. Ugyanez a színjáték kezdődött el ismét az élet színpadán, de ez alkalommal tudta, hogy már csak az öregember szerepét játszhatja el, s ezért inkább a fantomét választotta. Ezért szétosztotta javait, járadékot adott szolgálóinak és arra készült, hogy utolsó napjait egy magányos kis remetelakban élje le, melyet nagy gonddal építtetett a hegyoldalon. Még egyszer, utoljára tett egy sétát a városban, két vagy három hű társa kíséretében, akik képtelenek voltak beletörődni abba, hogy a hercegben saját ifjúságuktól is búcsúzniuk kell. Kora reggel volt, mégis néhány asszony a zsalu vékony léceihez szorítva arcát őt figyelte. Hallani lehetett, ahogy suttozták, hogy Genghi még mindig milyen szép, ez még inkább azt bizonyította a hercegnek, hogy itt az ideje visszavonulnia.

Három nap alatt lehetett eljutni a teljes falusi magányban megbúvó kis lakhoz. A házikó egy százesztendőös juharfa tövével állt;

* Az írás eredeti lelőhelye: Marguerite Yourcenar: *Nouvelles orientales Gallimard*, Páris, 1983., pp. 61–75.

mivel ősz volt, szalmafedelét e szép fa levelei aranytetőként fedték be. Sokkal egyszerűbbnek és még nehezebbnek tűnt az élet ebben a magányban, mint Genghi viharos fiatalkorában, hosszú külföldi száműzetése idején; s ez a kényes ízlésű férfi végre megittasulhatott attól a felséges mámortól, hogy élvezheti a mindenről való lemondás fényűzését. Közeledett a hideg idő, a hegyoldalt hótakaró fődte be, olyan volt, mint a vattával bélelt téli ruhák bő redői, s a napot a köd fojtogatta. Hajnaltól szürkületig, a parázs halovány fényénél, Genghi a Szentírást olvasgatta és olyan elevennek érezte, hogy attól fogva jobban hiányzott számára, mint a legszenvedélyesebb szerelmesvers. De hamarosan észrevette, hogy látása gyengül, mintha mindazok a könnycseppek, amelyeket mulandó szerelmeire gondolva hullatott, kiégették volna szemét és rá kellett döbbsennie, hogy már halála előtt elkezdődik számára a sötétség. Időről-időre egy hidegtől meggémberedett hírvivő érkezett a fővárosból, fáradtságtól és fagytól megdagadt lábain bicegve, tisztelettudóan átnyújtotta a hercegnek a rokonok vagy barátok üzeneteit, akik szerették volna még egyszer meglátogatni még ezen a világon, a túlvilági élet végtelen és bizonytalan találkozásai előtt. De Genghi félt, hogy látogatóiban már csak szánalmat vagy tiszteletet ébreszthet, és ezt a két szörnyű érzést melytől rettegett, jobb szerette volna elfeledni. Szomorúan megrázta a fejét és ez a herceg, ki egykor híres volt költői tehetségéről és szépírásáról, most üres papírlappal küldte vissza a hírvivőt. Egyre ritkábban érintkezett a fővárossal; az évszakokhoz kapcsolódó ünnepek körforgása messze a hercegtől zajlott, ki azokat hajdan egy legyezőcsapással irányította, és Genghi harag nélkül átadta magát a szomorú magánynak, látása tovább gyengült, mert már nem szégyellt sírni.

Régi kedvesei közül néhányan felajánlották, megosztják vele emlékekkel teli magányát. A legmeghatóbb levelek a Lehulló-Virágok-Falujának-Asszonyától érkeztek: középosztálybeli, nem túl szép régi ágyasától, aki hűséges udvarhölgye volt Genghi feleségeinek és tizennyolc éven át szerette a herceget, anélkül, hogy valaha is látszott volna rajta, mennyire szenved. Genghi időnként egy-egy éjszakát vele töltött, és bár ezek a találkozások olyan ritkák voltak, mint esős éjjelen a csillagok, elegendőek voltak ahhoz, hogy beharangozzák a Lehulló-Virágok-Faluja-Asszonyának szánalmas életét. Nem áltatta magát sem szépségével, sem műveltségével, sem származásával, oly sok szerető közül egyedül ő érzett valamiféle gyen-

géd hálát Genghi iránt, mivel nem találta természetesnek, hogy a herceg szeresse őt.

Mint hogy leveleire nem kapott választ, az udvarhölgy kibérelt egy egyszerű kocsit és a magányos herceg kis kunyhójához vitette magát. Félénken nyitott be a fagallyakból összetákoltsajtón; letérdelt és alázatosan elmosolyodott, bocsánatot kérve azért, hogy eljött. Ebben az időben Genghi még felismerte néhány látogatója arcát, ha egészen közel mentek hozzá. Keserű harag fogta el meglátva ezt az asszonyt, aki eszébe juttatta a letűnt napok legfájdalmasabb emlékeit, nem annyira a jelenlétével, hanem mert ruhájának ujját még most is áthatotta elhunyt asszonyai illata. Az asszony szomorúan könyörgött a hercegnek, hogy legalább szolgálóként mellette maradjon. Első alkalommal a herceg könyörtelenül elűzte, de az asszonymak voltak barátai a herceg gondját viselő öregek között, akik időnként hírt adtak róla neki. Az asszony életében először maga is kegyetlen lett; messziről figyelte hogyan romlik Genghi látása, olyan volt, mint a szeretőjét türelmetlenül váró asszony, aki a sötétedést várja, hogy találkozhatson szerelmével.

Amikor az asszony úgy gondolta, hogy a herceg szinte teljesen megvakult, levetette városi ruháját, rövid darócruhát öltött magára, amelyet a fiatal parasztlányok hordanak; befonta a haját, ahogy a vidéki lányok szokták; egy vég szövetet és cserépedényeket cipelt magával, amelyeket a falusi vásárokon árulnak. Így elcsúfítva vitette el magát arra a helyre, ahol az önszántából száműzetésbe vonult herceg lakott erdei szarvasok és pávák társaságában; az út legvégét gyalog tette meg, hogy a sár és a fáradság is segítsen eljárszani szerepét. Lágyszavú tavaszi eső öntözte a puha földet, elmosva a lemenő nap utolsó fényeit; ilyenkor sétált Genghi szűk szerzetesruhájában lépkedve az ösvényen, ahonnan öreg szolgálói nagy gonddal távolították el a legkisebb kavicsot is, nehogy elessen. A herceg üres, idegen arca, mely a vakság és az öregedés előre haladtával elvesztette fényét, fakó tükörhöz hasonlított, amely egykor szépséget vert vissza és a Lehulló-Virágok-Falujának-Asszonya tettetés nélkül is sírva fakadt.

A női zokogást meghallva Genghi összeresztett és lassan a hang irányába fordult.

— Ki vagy te, asszony? — kérdezte nyugtalanul.

— Ukifune vagyok, So-Hei parasztlánya — mondta ügyelve a falusi kiejtésre. A városba mentem anyámmal, hogy szöveteket és

edényeket vegyünk, mert a jövő hónapban férjhez adnak. Eltévedtem a hegyi ösvényeken és azért sírok, mert félek a vaddisznóktól, a szellemektől, a kéjsóvár férfiaktól és a halottak árnyékaitól.

— Teljesen átáztál, te fiatal lány — mondta a herceg és a vállára tette kezét.

Valóban bőrig ázott. A jól ismert kéz érintésére haja szálától egészen a meztelen lába ujjáig megremegett, de Genghi azt gondolta, hogy a hidegtől reszket.

— Gyere a kunyhómba — folytatta kedves hangon a herceg. — Megmelegedhetsz tüzem lángjánál, bár több benne a hamu, mint a szén.

A lány követte őt, vigyázott, hogy utánozza a parasztlányok ügyetlen járását. Mindketten odakuporodtak a tűzhöz, mely már majdnem kialudt. Genghi a meleg felé tartotta kezét, de az asszony elrejtette az övét, mely túlságosan finom volt egy parasztlányéhoz képest.

— Vak vagyok — sóhajtott fel Genghi kis idő múlva. Nyugodtan leveheted átázott ruháidat, te fiatal leány és meztelenül megszárítkozhatsz a tüzem mellett.

A lány engedelmesen levetette parasztruháját. A tűz rózsaszínűre festette karcsú alakját, melyet mintha a leghalványabb borostyánkőből faragtak volna. Hirtelen azt suttopta Genghi:

— Becsaptalak, fiatal leány, mert még nem vagyok teljesen vak. Látlak egy ködfátyolon keresztül, mely talán csak szépséged árnyéka. Engedd meg, hogy kezemet karodra tegyem, mely még mindig reszket.

Így lett a Lehulló-Virágok-Falujának-Asszonya ismét Genghi herceg szeretője, akit több mint tizennyolc éven át alázatosan szeretett. Nem felejtett el könnyeket hullatni és félénken viselkedni, mint egy fiatal lány első szerelmese karjaiban. Teste bámulatosan fiatal maradt és a herceg látása már túl gyenge volt ahhoz, hogy észrevegye néhány ősz hajszálát.

Az ölelések után a lány térdre borult a herceg előtt és azt mondta:

— Becsaptalak téged, herceg. Valóban Ukifune vagyok, So-Hei paraszt lánya, de nem tévedtem el a hegyekben; Genghi herceg híre eljutott a falunkig és saját elhatározásomból jöttem, hogy karjaidban ismerjem meg a szerelmet.

Genghi tántorogva állt fel, mint ahogy egy fenyő meginog a tél és a szél hatására. Ezt sziszegte:

— Jaj neked, ki most felidézted előttem a leggonoszabb ellenségem emlékét, a ragyogó tekintetű szép herceget, akinek képe minden éjszaka ébren tart ... Menj innen! ...

És a Lehulló-Virágok-Falujának-Asszonya eltávozott, bánva az imént elkövetett hibát.

A következő hetekben Genghi egyedül maradt. Szenvedett. Csüggedten jött rá arra, hogy még túlságosan kötődik az evilági hiú ábrándokhoz és még alig készült fel a másik életben bekövetkező kifosztottságra és megújulásra. So-Hei paraszt lányának látogatása újra felkeltette benne a vágyakozást az olyan teremtmények után, akiknek vékony a csuklójuk, hosszú, kúp alakú a mellük, kiknek kacagása pátosszal teli és alázatos. Amióta megvakult, az érintés maradt az egyetlen eszköz arra, hogy fenntartsa a kapcsolatot a világ szépségével és a vidék, ahol menedéket keresett, többé már nem nyújtott neki vigaszt, mert a patak csobogása sokkal egyhangúbb, mint a női hang, a dombok hullámozó lejtőit és a fodros felhőket pedig látni kell és túlontúl messze vannak tőlünk ahhoz, hogy megsímogathassuk őket.

Két hónap múlva a Lehulló-Virágok-Falujának-Asszonya második kísérletet tett. Ezúttal nagy gonddal öltözött fel és illatosította magát, de ügyelt arra, hogy a ruhája kissé szűk legyen és egész megjelenésében legyen valami félénkség, s a szerény, de köznapi parfüm azt a benyomást keltse, mintha egy tiszteletreméltó vidéki családból származó tudatlan asszony volna, aki még soha sem járt az udvarban.

Erre az alkalomra szolgálakat és gyönyörű gyaloghintót bérelt, amelyen azonban látszott, hogy nem a városból jött. Úgy intézte, hogy csak sötét éjjel érkezzen Genghi kis kunyhójához. A nyár már hamarabb meglátogatta a hegyeket, mint az asszony. Genghi a juharka tövénél ülve hallgatta a tücskök zenéjét. Az asszony hozzálépett, egy legezhető félíg eltakarva arcát és zavartan suttopta:

— Chujo vagyok, Sukazu felesége, aki hetedik rangbeli nemes Yamato tartományból. Zarándokútra indultam Isé templomához, de az egyik hordárom kifecskézte a lábát és hajnal előtt nem tudom folytatni utamat. Mutass nekem egy kis házat, ahol megszállhatnék, anélkül, hogy megszólnának és ahol szolgálaim megpihenhetnek.

— Hol is tölthetné egy fiatal asszony az éjszakát, hogy ne érje rágalom, ha nem egy vak öregember házában? — mondta keserűen a herceg. A házikóm túl kicsi a szolgálóidnak, ők itt e fa alatt megpihenhetnek, de neked átadom házam egyetlen fekhelyét.

Tapogatózva felállt, hogy mutassa az utat. Egyszer sem emelte az asszonyra tekintetét, aki ebből megértette, hogy a herceg teljesen megvakult.

Amikor az asszony lefeküdt a száraz levelekkel beborított fekhelyre, Genghi ismét elfoglalta a helyét a ház küszöbén. Szomorú volt és még azt sem tudta, hogy szép-e ez az asszony.

Az éjszaka meleg volt és világos. A hold egy halovány fénysugara megvilágította a vak felemelt arcát, mely úgy tűnt, mintha fehér kőből lenne kifaragva. Egy idő múlva az asszony elhagyta fekhelyét és ő is leült a küszöbre. Sóhajtván mondta:

— Olyan szép az éjszaka és én nem vagyok álmos. Engedd meg, hogy elénekeljek egy dalt azok közül, melyekkel tele van a szívem.

És anélkül, hogy megvárta volna a herceg válaszát, elénekelt egy szerelmes dalt, melyet a herceg nagyon szeretett, mivel gyakorta hallotta felcsendülni kedvenc felesége, Violette hercegnő ajkáról. Genghit felkavarta a dal szinte észrevétlenül az ismeretlen nőhöz hajolt:

— Honnan jössz, te fiatalasszony, ki olyan dalokat tudsz, amelyeket fiatalkoromban szerettem? Te, a régmúlt dallamait játszó hárfá, engedd meg, hogy megérintsem húrjaidat.

És a herceg megsímogatta az asszony haját. Majd megkérdezte tőle:

— Sajnos a te férjed biztosan sokkal szebb és fiatalabb mint én, igaz te Yamato tartományból jött fiatalasszony?

— A férjem nem annyira szép és idősebbnek látszik — válaszolta egyszerűen a Lehulló-Virágok-Falujának-Asszonya.

Így új álruhájában az asszony ismét Genghi herceg szeretője lett, akié régen is volt. Reggel segített neki meleg ételt készíteni és Genghi herceg azt mondta neki:

— Ügyes vagy és gyengéd, te fiatalasszony, nem hiszem, hogy akár Genghi hercegnek, aki pedig olyan boldog szerelmes volt, nálad kedvesebb szeretője lett volna valaha is.

— Soha nem hallottam Genghi hercegről — felelte az asszony fejét rázva.

— Hogyan? — kiáltott fel keserűen Genghi. Ilyen gyorsan elfelejtették volna?

És egész nap búskomor volt. Az asszony ekkor megértette, hogy másodszor is hibázott, de Genghi nem küldte el, úgy tűnt, örült, amikor selyemruháját suhogni hallotta a fűben.

Beköszöntött az ősz, átvarázsolva a hegy fáit megannyi bíborpiros és aranyruhába öltöztetett tündérré, akiknek azonban az első fagyok beköszöntekor meg kell halniuk. Az asszony mesélt Genghi-nek ezekről a szürkésbarna, aranybarna, vörösös barna színekről, de ügyelt arra, hogy csak véletlenül tegyen említést róluk és ne túl feltűnően legyen segítőkész a herceggel. Minduntalan elbűvölte Genghit bájos virágfűzékkel, egyszerű, de választékos ételekkel, a régi megindítóan fájdalmas dalokat új és új szöveggel énekelve. Ugyanilyen kedvességgel halmozta el akkor is, amikor régen, az ötödik ágyasházban Genghi néha felkereste őt, de akkor Genghi más szerelmekkel volt eltelve és őt észre sem vette.

Ősz végén mérges párát leheltek a lázat okozó mocsarak. Hemzsegték a rovarok a levegőben és minden lélegzetvétel olyan volt, mint mérgezett forrásból egy korty víz. Genghi beteg lett és lehullott falevelekből készült ágján feküdt, tudta, hogy többé nem fog felkelni. Szégyellte az asszony előtt, hogy gyenge és hogy az megalázó szolgálatra kényszerült az ő betegsége miatt, de ez az ember — aki egész életében minden új kapcsolatában azt kereste, ami ebben az asszonyban egyszerre volt a legpáratlanabb és a legszívettépőbb — épp csak belekóstolni tudott abba, amit ez az új és gyászos meghittség hozzáadott két emberi lény meghitt szerelmének édességéhez.

Egyik reggel, amikor az asszony Genghi lábát masszírozta, a herceg felkönyökölt, tapogatózva megkereste az asszony kezét és azt suttocta:

— Fialalasszony, te aki egy haldoklót ápolsz, becsaptalak téged. Én vagyok Genghi herceg.

— Amikor hozzád jöttem, csak egy tudatlan vidéki nő voltam — felelte az asszony — és nem tudtam, ki volt Genghi herceg. Most már tudom, hogy ő volt a legszebb és legirigyeltőbb férfi, de nem kell neked Genghi hercegnek lenned ahhoz, hogy szeressenek.

Genghi egy mosollyal mondott köszönetet. Amióta szemei elhallgattak, úgyszólván a szája fejezte ki tekintetét.

— Hamarosan meghalok — mondta keserűen. Nem panaszkodom soromra, amelyben osztozom a virágokkal, a bogarakkal, a csillagokkal. Egy olyan világban, ahol minden múló álom, az ember szeretné, ha mindez örökké tartana. Arra sem panaszkodom, hogy a dolgok, az élőlények, a szívek múlandók, hiszen szépségük éppen ebből a boldogtalanságból fakad. Az bánt, hogy visszahozhatatlanok. Egykor titkos gyönyörűségemet legfőképp az a bizonyosság táplálta, hogy életem minden pillanatában valami olyat fedezek fel, amely soha többé nem tér vissza; most szégyenkezve halok meg, mint egy olyan kiváltságos, ki részese lehetett volna egyetlen olyan nagyszerű ünnepnek, mely csak egyszer adatik meg az életben. Kedves tárgyak, már csak egy vak haldokló a tanútok... Más asszonyok fognak szépségükben virágozni, ugyanolyan mosolygósak, mint azok, akiket szerettem, de az ő mosolyuk egészen más lesz, és a szépségfolt, amely szenvedélyre lobbantott, máshol lesz majd áttetsző, borostyánfehér arcukon. Más szívek roppannak majd össze az elviselhetetlen szerelem súlya alatt, de könnyeik már nem a mi könnyeink lesznek. Vágytól nyirkos kezek fognak összefonódni a virágzó mandulafák alatt, de ugyanaz a virágsziromeső sohasem hullik kétszer ugyanarra az emberi boldogságra. Ó, úgy érzem magam, mint akit hullám sodor magával és aki szeretne legalább egy kis szárazon hagyott földdarabot találni, hogy letegyen oda néhány megsárgult levelet és néhány megfakult legyezőt... Mi lesz veled Kék-Hercegnő Emléke, amikor már nem leszek itt, hogy rád gondolva elérzékenyüljek, első feleségem, kinek szerelmében csak halála után hittem? És veled mi lesz, Hajnalkák-Kertjének-Asszonyának kínzó Emléke, aki a karjaimban haltál meg, mert egy féltékeny vetélytársnőd azt akarta, hogy egyedül csak ő szerethessen engem? És, ti túl szép mostohám, és túl fiatal feleségem álnok Emlékei, akik magatokra vállaltátok, hogy sorban megtanítsátok nekem, mennyi szenvedést hoz egy hűtlenség cinkosának vagy áldozatának lenni. És te, Tücsökzene-Kertje-Asszonyának emléke, te aki szemérmesen úgy elrejtőztél, hogy ifjú fiútestvérednél kellett vigaszra lelnem, kinek gyermeki arca visszatükrözte e félénk mosolyú asszony néhány arcvonását? És te, Hosszú-Éjszaka-Asszonyának drága Emléke, aki oly kedves volt és aki beletörődött abba, hogy csak harmadik legyen a házamban és a szívemben? És te, So-Hei paraszt lányának szegény kis pásztori Emléke, ki csak a múltamat szerette bennem? És főleg te, a kis Chujo gyönyörű emléke, ki

most lábamat masszírozod és kinek már nem lesz ideje emlékké nemesedni? Chujo, akivel mennyire szerettem volna hamarabb találkozni életem során, de így is jó: egy gyümölcs megmaradt késő őszre is ...

Szomorúságtól megfakult az arca, feje visszahanyatlott a kemény párnára. A Lehulló-Virágok-Falujának-Asszonya föléje hajolt és remegve suttozta:

— Nem volt a palotában egy másik asszony, akinek nem ejtetted ki a nevét? Nem volt kedves? Nem Lehulló-Virágok-Falujának-Asszonya volt a neve? Ó emlékezz...

De Genghi herceg arcán már megjelent az a nyugodt derű, melyet csak a holtakén lehet látni. A végső szenvedés letörölte arcáról a csömör vagy a keserűség minden nyomát és úgy tűnt, sikerült elhítenie magával, hogy még csak tizennyolc éves. A Lehulló-Virágok-Falujának-Asszonya üvöltve a földre vetette magát, nem tudta visszafojtani érzéseit; sós könnyei záporosóként dúlták fel arcát és csomókban kitépett haja úgy szállt, mint a selyempihe. Az egyetlen név, amit Genghi elfelejtett, az éppen az övé volt.

*Párizs
Szeged*

*Marguerite Yourcenar
Fordította: Kállai Gizella*